

Fittler Katalin

Bónis Ferenc emlékkönyv

A kerekszámú születésnap vagy a halálozás évfordulója alkalmából megjelentett emlékkönyv (Festschrift) tűnő félben van napjaink könyvkiadási gyakorlatában. Helyét inkább az előadássorozatok váltják fel, amelyeknek anyaga később az esetek többségében szakfolyóiratban lát napvilágot – változatlanul (amennyiben az alkalom-ihlette munkáról van szó), vagy kibővíve (amikor a felolvasáshoz kellett időkorlátok közé szorítani a terjedelmesebb munkát). Éppen ezért valamennyi sikeres vállalkozásért, amely írásos köszöntésre vállalkozik, csak hálásak lehetünk. Így ezért a kötetért is.

Bónis Ferenc (eddig, s korántsem befejezettek tekinthető) zenetörténelmi életműve kétségkívül megérdemli a szakmabeliek illyesfajta igyekezetét, erőfeszítését, s minden bizonnyal örömmel tölti el az ünnepeltet, aki maga megannyi tisztelgő kötetet szerkesztett (leginkább egykori tanárainak), hogy ezúttal megajándékozottként lehet birtokosa egy új kiadványnak. Öröm ez akkor is, ha némely írást már ismert, netán épp általa életre hívott rendezvényekre születtek, hiszen nem idegen tőle a kodályi gondolatmenet, a „legyen a zene mindenkié” folytatásaként a „legyen a zenetörténet mindenkié” kiterjesztése mind szélesebb olvasótáborra.

A kötet szerkesztését Ittész Mihály vállalta. Anyagának összeállítása aligha jelenthetett gondot számára, hiszen (Bónis munkatársaként) mind az ünnepelt mun-

kásságát, mind pedig a vele munkakapcsolatban állók táborát ismerhette. Önként kínálkozott a tematika is, amely a könyv java részét felöleli, egyrészt *A 19. század zenéje – akkor és most*, másrészt *a 20. század – Bartókról, Kodályról és a népzene-ről*. Természetesen rugalmas határokkal, egy-egy felkért kutató témajavaslatának megfelelően.

Az emlékkönyvek afféle „zsákbamacskának” tekinthetők, éppen a tematikus határok széles értelmezése következtében. Meglepő olvasnivalókat kínálnak néha, nemcsak a laikus érdeklődőknek, hanem a szakmabelieknek is. A szerzők sorában ismert és ismeretlen nevek sorjáznak, a tematika rendkívül gazdag. Kortörténet, műfaj történet, rész-problémák mélyfűrészes átvizsgálása – hogy csak néhány alaptípust említsek. Néha egy-egy tanulmány elolvasásakor elcsodálkozunk: ilyen szempontok kiragadásával is lehet újabb, átfogó tanulságokhoz jutni?

Ittész Mihály szerkesztői munkája korántsem irigylésre méltó. A szerző-gárda kiválasztását követően óhatatlanul is életbe léphetett a tekintély-elv, a szakkutatónak kijáró tisztelet, amely arra készítette, hogy érintetlenül (vagy legfeljebb minimális beavatkozásokkal) közölje az írásokat. Sajnos igencsak vegyes az eredmény; javítatlanul maradtak elírások, pontatlan hivatkozások stb. Nem merült fel a jegyzetanyag (vagy akár a bibliográfiai hivatkozások) egységesítésének még csak a szándéka

sem, ami voltaképp tiszteletlenségnek is minősülhet, ismervé Bónis Ferenc minuciózus szerkesztői műgondját. Az csak a szakmabelit zavarja, hogy nem mindig derül ki, kitől származnak a fordítások, új írásról van-e szó, vagy korábbi előadás jutott itt nyomtatott megjelenési lehetőséghez. S aki közlőről megtapasztalta Bónis szöveggondozási módszereit, mosolyogva képzelel el: mi maradna mindebből, következetes lektorálási tevékenysége nyomán.

De hát ajándék kötet nem lektorálásra való – s próbáljuk figyelmünket kizárólag az újonnan megszerezhető ismeretekre irányítani! Az írások nemcsak műfaj szerint különbözőek, hanem terjedelmüket, érvényességi körüket illetően is. Ugyanakkor nem tagadhatjuk, hogy néha épp a részletekben elmélyül, az anyagra érezhetően sok időt szánó munkák is izgalmas olvasmányt jelentenek.

Népszerű olvasnivalót kínál Gombos László (*Erkelék és Huberék – A magyar zenei élet erőviszonyai a 19. század második felében*), s tiszteletre méltó vállalkozás Eöszé Lászlóé, aki a karmester Kodály Zoltán portréját vázolja fel, levelek és a korabeli sajtódokumentumok tükrében. Egyedül nála szerepel az az olvasóbarát megoldás, hogy a főszövegben magyarul olvasható idézetek eredetije a jegyzetanyagban eredeti nyelven szerepel (sajnos, pontatlan jegyzet-számozással). A muzsikuskolvasó számára különleges csemege Domokos Mária írása (*Az „Árgirus”-dallam és verbunkos rokonsága*), amely áttekinthető kotta-illusztrációjával arra készíti az olvasót, hogy hangokra fordítsa a prózai elemzést. A tisztelgők sorában nem kis számban szerepelnek külföldiek,

ami Bónis pályájának ismeretében korántsem meglepő (nem mindig derül ki, hogy kinek a munkája a – különböző színvonalú – fordítás).

Annnyiből korántsem hálás a szerkesztő feladata, hogy gyakorlatilag kevés érdemi beleszólása van a megküldött, közlésre szánt anyagokba. Mégis, ennél sokkal drasztikusabb beavatkozásokra lett volna szükség, hogy plasztikusabban érvényesüljön a tényleges mondanivaló, s eltűnjenek a közhelyesítő, méltatlan jelzők. Következetelen az idézetek forrásmegjelölése; néhány szerző az ünnepelt munkáit tekintette alapvető szakirodalomnak, míg mások az ősnymotatványokra való hivatkozás mellett döntöttek.

Úgy tűnik, a szerkesztés munkáját Ittész Mihály inkább csak „felvállalta” – igazi közreműködése a Bónis Ferencről alkotott „pálya-kép”, s vélhetőleg tőle származik az ünnepelt zenetudományi munkáit áttekinthető jegyzék.

Fellapozva a kötetet, az ünnepelt portréját látjuk, Gerzson Pál olajfestményét. A köszöntőt Kodály Zoltánné írta, majd *Tabula gratulatoria* következik, olyanok köszöntése, akikkel – többrétű – szakmai kapcsolatban állt az ünnepelt. Egykori tanárának, Szőnyi Erzsébetnek alkalmi darabja (afféle modern Albumblatt) a névbetűit foglalja kottába, majd egy külföldi munkatárs, Herbert Vogg sorai zárják a protokolláris fejezetet.

A köszöntéshez ezúton csatlakozik a zenetudományi tanszagnak az az egykori hallgatója, akinek nemcsak indexében szerepelnek Bónis Ferenc jelesei, hanem aki első (és főállásúként egyetlen) munkahelyét, a Magyar Rádió szerkesztői tisztét is az ő meghívásának köszönheti.

(Részletek az egészhez. Tanulmányok a 19. és 20. század magyar zenéjéről. Emlékkönyv a 80 éves Bónis Ferenc tiszteletére. Szerkesztette: Ittész Mihály. Argumentum Kiadó, Budapest, 2012)